

Rok 1989 očima Státní bezpečnosti - únos letadla

29.3.2024 - Milan Bárta | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Únosci Dne 29. března 1989 v 10.30 h došlo na stálou službu na letišti Praha-Ruzyně hlášení, že v prostorách vládního salonku se objevili dva ozbrojení mladíci, vzali rukojmí a chystají se unést letadlo. Následovalo vyhlášení poplachu podle plánu ÚNOS, připraveného pro podobné případy. Na letiště dorazily policejní posily, připraveny byly pohotovostní vůz UAZ sovětské výroby a obrněný transportér OT-64, na střechách zalehli dva odstřelovači, příslušníci bezpečnosti ozbrojení samopaly obsadili okolí a dostavil se i oddíl Jednotky odboru zvláštního určení. Byli vyzbrojeni dvěma puškami a atrapou granátu (vlevo) / StB vypracovala plán, jak se únosci dostali do vládního salonku

Útočníci mezitím obsadili letadlo TU-154 maďarských aerolinií Malév, kde zůstala posádka i cestující. Únosci s posádkou mluvící maďarsky komunikovali prostřednictvím řídicí věže, později se nabídl tajemník maďarského velvyslanectví Lajos Taba, že se výměnou za propuštění žen a dětí přidá k rukojmím a bude tlumočit. Ve čtvrt na dvanáct únosci propustili část rukojmích a půl hodiny poté letoun odlétl, aby po padesáti minutách přistál ve Frankfurtu nad Mohanem. Kromě únosců byli na palubě čtyři členové posádky a deset rukojmích.

„Tohoto dne došlo na letišti v Praze Ruzyni k únosu civilního dopravního letadla...”

Letadlo maďarské společnosti Malév unesli dva slovenští mladíci Dušan Styk (vlevo) a Štěfan Marčinko

Únosce se podařilo ztotožnit rychle, jednalo se o dva šestnáctileté učně ze Slovenska: Dušana Styka a Štefana Mačičku. Kulovníci a brokovníci vzali Mačičkovu otci, tajně jim upilovali hlavě. Mladíci se pohřešovali od rána 28. března, kdy doma nahlásili, že jedou se školou na dvou-, až třídní výlet. Je zajímavé, že Státní bezpečnost politické motivy odmítla rychle, motivem měl být obdiv k západnímu světu: „Často sledovali u přítele video s nahrávkami západních filmů typu Rambo, kterými se pravděpodobně nechali motivovat,” objevilo se následně v jedné ze zpráv vyšetřovatelů. Inspiraci měli najít i v poslechu stanic Hlas Ameriky a Rádio Svobodná Evropa.

Státní bezpečnost vzápětí založila svazky s krycími jmény DUŠAN a ŠTEFAN, s cílem dokumentovat trestnou činnost obou únosců. Byly zpracovány znalecké posudky, zkoumající zbytky upilovaných hlav, sledovala reakce na letišti a radiokomunikaci mezi zainteresovanými, došlo na prověřování kontaktů rodin, spolužáků, učiliště atd. Byli nasazeni i tajní spolupracovníci, kteří měli především sledovat reakce na letišti. Vzhledem k tomu, že Spolková republika Německo odmítla mladíky vydat, došlo v polovině června 1989 k přerušení trestního stíhání, o měsíc později bylo ukončeno rozpracování. Na podzim se ještě uvažovalo o trestném stíhání spolužáka, který o plánu věděl, ale nevěřil mu, pro neoznámení trestného činu, z toho nakonec sešlo.

Samotné aktéry německý soud odsoudil ke dvouletému nepodmíněnému trestu. V roce 1993 se vrátili na Slovensko, po letech označil jeden z nich tuto událost za mladickou nerozvážnost. Cítili v Československu nesvobodu, například při cestování do zahraničí. Na možná rizika tehdy prý příliš nemysleli.

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu – především prostřednictvím státobezpečnostních složek – podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potencionálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska.

Související:

- První díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Lidové milice do zbraně!
- Druhý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – brutální zákroky a 1400 zadržených
- Třetí díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výbuch v Ústí nad Labem
- Čtvrtý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – soud s Václavem Havlem
- Pátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výhrůžky bombami

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-statni-bezpecnosti-unos-letadla>